

BIBLIOGRAFSKA ZBIRKA SLOVENSKEGA VERSKEGA TISKA V SEMENISKI KNJIŽNICI V LJUBLJANI

Marjan Smolik

V zbirki kulturnih in naravnih spomenikov Slovenije je 1975 kot št. 53 izšel tudi opis Semeniške knjižnice, zato je nekoliko znano, da je med posebnimi oddelki te knjižnice tudi zbirka slovenskega verskega tiska.¹

Letos pozimi in spomladi se mi je posrečilo, da sem uredil in zasilno popisal tudi novejši del te zbirke od 1900 do naših dni. Primerno je, da jo nekoliko predstavim, zlasti ker rednim, bolj turističnim obiskovalcem Semeniške knjižnice ni dostopna, ker pa naj bi bila v pomoč raziskovalcem, jo morajo vsaj nekoliko poznati.

Ljubljanski bogoslovci prve polovice 19. stol. so za svoj teološki študij uporabljali knjige stare knjižnice v baročni dvorani, v kateri pa je bilo bolj malo slovenskih in slovanskih knjig. Že 1840 so pod vodstvom Lovra Pintarja osnovali posebno Slovensko knjižnico, v kateri so sami, mimo hišnega vodstva, začeli zbirati slovenske knjige in knjige drugih slovanskih narodov, posebej pa tudi knjige neteološke vsebine.²

V letih 1848—1851 je bil med bogoslovci tudi Jernej Lenček z Brezovice pri Ljubljani (1827—1861), ki se je nato kot kaplan v Žireh (1852—1858), verjetno še pod vplivom slovenske zbirke v semenišču, lotil zbiranja slovenskih starin med svojimi župljani. Slovenci smo bili tedaj še brez tiskane nacionalne bibliografije, saj je Čopov pregled v Safařikovem delu izšel šele 1864. Lenček je svojo zbirko popisal in kot »prispevek« bodoči popolni slovenski bibliogra-

¹ M. Smolik, Semeniška knjižnica v Ljubljani. Ljubljana 1975, 14.

² Prim. P. Bohinjec, Semeniška slovenska knjižnica: Zbornik Matice Slovenske 4(1902), 123—127; J. Kotar, Stoletnica »Slovenske knjižnice ljubljanskih bogoslovcev«: DS 52(1940), 633—640.

fiji objavil v Mittheilungen des historischen Vereines für Krain.³ Na začetek seznama je postavil dve protestantiki iz licejske knjižnice, potem pa je po kronološkem zaporedju opisal še 82 knjig. V istem časopisu pa je na str. 59 naštetih 10 knjig, ki jih je Lenček izročil knjižnici zgodovinskega društva — muzeju v Ljubljani.

V vsako najdeno knjigo se je spredaj na platnici podpisal in navedel, da jo je dobil kot kaplan v Žireh, zato je mogoče še danes videti, katere knjige v nekdanji semeniški Slovenski knjižnici so iz Lenčkove zbirke, kajti iz ohranjenega starega kataloga je vidno, da jih je knjižnici podaril še ko je živel, čeprav njegov brat po smrti ni vedel, kam so knjige prišle.⁴

Skoda, da je J. Šlebinger ob pisanju članka o Lenčku za SBL⁵ prezrl, da je Lenček objavil samo seznam svoje zbirke, ni pa imel namena sestavljati bibliografije v celoti, odtod prezirljiva ocena: »vsi ostali primerki v ljubljanski licejki so mu neznani.«

Našega prvega zbiralca slovenskih knjig so se spomnili zdaj tudi Žirovci v št. 2 Žirovskega občasnika:⁶ Miha Naglič je v okviru Žirovske krajevne bibliografije omenil Lenčkovo zbirko, ponatisnil je Šlebingerjev članek iz SBL in Žvabovega iz LZ ter v faksimilu objavil Lenčkov popis knjig iz MHVK.

Ob povojni preureditvi Semeniške knjižnice je tedanji prorektor dr. Janez Oražem s sodelovanjem bogoslovcev iz »Cirilske knjižnice«, kjer so se med večinoma neteološkimi knjigami hranile tudi Lenčkove knjige, zasnoval poseben oddelek slovenskih verskih knjig kot nekakšno vsebinsko posebnost Semeniške knjižnice. Oražmov gimnazijski profesor, tedanji ravnatelj NUK dr. Mirko Rupel, je zamisel o takšni zbirki zelo pozdravil, ker da bo na ta način vsaj na enem mestu zbrana slovenska verska literatura.

Po smrti župnika Viktorja Kragla (1883—1951), neutrudnega zbiralca slovenskih starin, ki je marsikakšno drobtinico tudi objavil, je tudi njegova bogata zbirka slovenskih knjig prišla v našo knjižnico; prostorska preureditev v semenišču ob zidanju pokrite tržnice je odprla poseben prostor za to zbirko ob prehodu iz stare baročne dvorane v sedanjo čitalnico; pozneje se je posrečilo dobiti

³ Verzeichnis älterer slovenisch gedruckter Werke als »Beitrag« zur Verfassung einer vollständigen sloven. Bibliografie: MHVK 1857, 89—92. Opomba pove, da je rokopisna Čopova bibliografija pri (licejskem) bibliotekarju Kastelcu.

⁴ Prim. L. Žvab, Knjižne redkosti slovenske: LZ 6(1886), 187.

⁵ SBL I, 634.

⁶ Žirovski občasnik št. 2(1980, 1981), 42—44 in vmes faksimile Lenčkove bibliografije.

še precej knjig iz različnih duhovniških zapuščin, v antikvariatu, z zameno z zbiralci knjig in kot dar.

Knjige v zbirki so urejene na poseben način, ki naj bo vabljev za znanstveno raziskovanje: postavljene so tako kot v Lenčkovem popisu, in sicer po kronološkem zaporedju od Trubarja dalje, ob vsaki knjigi stojijo ponatisi, vsako delo je, če le mogoče, v dveh izvodih, broširanem in vezanem, tudi izvodi s posvetili ali drugimi važnimi vpisi so dodani prvi izdaji. Vsa zbirka nosi še vedno oznako C, kar je dediščina prejšnjega oddelka v Cirilski knjižnici, namesto tekoče signature pa je letnica in zapovrstna številka v letu prve izdaje.

Vlogo začasnega kataloga je prevzel kar izvod Simoničeve Slovenske bibliografije, v katerem so vpisane že uvrščene knjige, doslej pa se je nabralo že tudi precej dopolnil k Simoničevemu popisu.

Prvotna zamisel o zbirki starih verskih knjig se je z leti obogatila z nadaljevanjem od 1900 dalje, tako da zdaj, kolikor je mogoče, sproti prihajajo v zbirko tudi nove tiskane knjige, ali pa jih dodajamo iz zapuščin in različnih daril. Med knjigami je tudi veliko drobnih knjižic in brošuric, ki zgovorno pričajo o živahnem delovanju različnih verskih društev in bratovščin.

Za novejši del, ki je prostorsko že dohitel starega, pa ni na voljo »Simoniča«, zato je bil do letos nepopisan, kar je oteževalo iskanje knjig. Tudi bibliografski popis v Simoniču za iskanje verskih knjig, ki so pogostoma anonimne, ni vedno zadoščal, zato sem letos vse gradivo popisal v listkovnem katalogu naslovov; na enak način pa sem popisal tudi vse knjige po 1900, le da je bilo treba zanje napisati prave kataložne listke. Pomožna kartoteka omogoča najti knjige tudi po avtorjih.

Prednost naslovnega kataloga se pokaže zlasti pri iskanju anonimnih knjig, knjig, pri katerih so se naslovi ob poznejših izdajah spreminjali, in ob ugotavljanju naslova pomanjkljivo ohranjenih knjig. V tem katalogu so vpisane (po možnosti) tudi vse knjige, ki so izšle, pa jih v naši zbirki še ni.

Koliko zvezkov je v tej posebni zbirki, je težko reči, ker ni inventarizirana, približuje pa se najbrž že številu deset tisoč, saj je samo iz 20. stoletja zastopanih nad 2500 del, številna so izšla v več izdajah, hranimo pa jih v več izvodih.

Kljub navideznemu bogastvu opisane zbirke je vendar v njej še zelo veliko »lukenj«: nedosegljive niso samo stare slovenske redkosti (najstarejše smo pustili v baročni dvorani) ali pa so nekatere knjige zelo pomanjkljivo ohranjene, manjkajo nam tudi nekateri molitveniki iz komaj pretekle dobe, celo iz našega stoletja, in pa mnogi nekranjski tisti (štajerski, primorski, koroški, čeprav neka-

tere tudi imamo). Gre pač za knjige, ki jih nihče posebej ne hrani, saj celo sistem dolžnostnih izvodov ni omogočil, da bi bile vse izdaje npr. v NUK. Te knjige se tudi z leti obrabijo in strgajo in novejše izdaje jih nujno spodrinejo. Ker so v zbirki tudi drobni tiski, je še težje misliti, da bi bila kdaj popolna.

Zato naj to poročilo izzveni v vabilo knjižnicam in posameznikom, zlasti iz obrobnih slovenskih pokrajin, naj bi Semeniški knjižnici (kot dar ali v zameno) odstopale zanje nepomembno versko gradivo vseh starosti, ker bo morda pri nas izpolnilo občutno vrzel.